

ЯК НАВЧИТИСЯ БУТИ ЗДОРОВИМ

Арт-педагогіка у системі методів валеологічного виховання молодших школярів

Оксана ДЕРКАЧ, канд. пед. наук,
доцент, керівник Вінницького осередку
ВГО “Арт-терапевтична асоціація”

Щоб допомогти дитині бути здоровою, важливо визначити, який зміст вона вкладає у поняття “хворіти”, “бути здоровою” та “дбати про власне самопочуття”. Аби така діагностика не перетворювалася на фронтальну перевірку знань, варто скористатися найбільш відповідною до дитячих вікових і психологічних особливостей методикою — “Робота з метафорою”.

Авторка розкриває особливості організації такої діяльності з учнями початкових класів.

Загальновідомо, що молодший шкільний вік — це період яскравого емоційно-чуттєвого регування на світ, бурхливої фантазії, польоту думки й образного сприйняття. Саме тому доречним та ефективним у роботі вчителя початкових класів є використання методів і прийомів арт-педагогіки. Її метафорична природа дає змогу створити унікальне поєднання навчальної та казково-фантастичної реальності, викликати у школярів відчуття причетності до її творення. Цей педагогічний напрям арт-терапії має потужний виховний, розвивальний і корекційний вплив, адже враховує вікові особливості дітей і спирається на ціннісну та емоційно-чуттєву сфери. Така побудова виховної взаємодії у контексті триади “учитель — дитина — твір мистецтва” сприяє емоційно-чуттєвому проживанню щойно створеної навчально-фантастичної реальності, що забезпечує максимальне включення дітей у процес інтеріоризації, тобто перетворення суспільних цінностей на власні.

У ході валеологічного виховання молодших школярів засобами арт-педагогіки реалізуються такі завдання:

- виховання ціннісного й усвідомленого ставлення до власного здоров'я та його збереження;
- розширення уявлень про здоров'я і здоровий спосіб життя;
- засвоєння певної системи медичних, санітарних та гігієнічних знань;
- формування нових умінь і навичок здоров'язбережувальної поведінки;
- стимулювання прагнення до подальшого активного використання здоров'язбережувальних технологій у власній повсякденній життєдіяльності.

Оскільки будь-який виховний процес має розпочинатися із діагностики наявних у школярів уявлень, ціннісних суджень, знань і рівня сформованості відповідних умінь і навичок, пропонуємо скористатися арт-терапевтичними методиками “Робота з метафорою” та “Здорова дитина / Хвора дитина”.

Методика “Робота з метафорою”

Методичні засади використання “Роботи із метафорою” (І. Вачков) ми вже розглядали на сторінках “УПШ” (2019, № 3), де зазначали, що така діяльність допомагає поглибити сприйняття молодшими школярами абстрактних понять через призму емоційно-чуттєвого переживання власного суб'єктивного досвіду. До таких абстрактних понять можна віднести і “здоров'я”. Запропонуйте учням послідовно порівняти його з конкретними об'єктами та явищами нашого життя.

Варіанти можливих порівнянь

Страва чи продукт харчування. Таке порівняння передусім відображає своєрідні “смакові характеристики” власного здоров'я (як мені з моїм здоров'ям — солодко і смачно (“банан”, “яблуко”, “морква”) чи гірко/кисло (“часник”, “лимон”; як варіант — “кисло-солодкий апельсин”). Вибір об'єкту для метафори дає змогу виявити смакові вподобання автора і його уявлення про корисність продуктів для здоров'я.

Об'єкти довкілля — відображають змістовне наповнення поняття через обрані асоціації, наприклад: здоров'я — це “свіже повітря”; “дерева, бо якщо їх вирубати, то не буде кисню” та ін.).

Емоції чи почуття — відображають емоційне ставлення дитини до здоров'я і питань його збереження (традиційно зустрічаються такі відповіді: “щастя”, “радість”, “коли весело”).

Здоров'язбережувальні технології

Дії чи діяльність — відображають наявність діяльнісного ставлення дитини до питань збереження здоров'я (наприклад: “займатися спортом”, “кататися на велосипеді”, “їсти овочі та фрукти”).

Вибір метафор може варіюватися залежно від віку й індивідуальних уподобань як школярів, так і самого вчителя. Варіанти відповідей і їхнє обґрунтування (“Здоров'я — це ..., тому що...”) обов'язково слід фіксувати письмово (це робить педагог або дитина), за бажання учні створюють відповідні ілюстрації й обов'язково презентують їх перед класом.

Учням 1–2-х класів іноді ще важко сформулювати свої відчуття словесно. Тому в цьому віці цінним є не стільки гарне, “правильне” формулювання, скільки сам процес включення дитини у пошук відповідних метафор. Подальше групове обговорення різних метафор і їх обґрунтування розширює уявлення дитини про досліджуване явище, поглиблює його змістове наповнення і сприяє вихованню ціннісного, усвідомленого ставлення до власного здоров'я і його збереження як особистої потреби, а не забаганки дорослих.

Окрім такої індивідуальної роботи, доцільним може бути також і використання групових та колективних форм художньо-творчої діяльності, зокрема — малювання парних, групових чи колективних ілюстрацій (виготовлення аплікацій, колажів, пластилінових композицій), за результатами роботи з метафорами що відображали б спільні погляди школярів на питання здоров'я.

Методика “Здорова дитина / Хвора дитина”

Ідея роботи з образами “хворої” та “здорової” дитини виникла у нас завдяки методиці А. Прихожан і В. Василяускайте “Намалюй себе”. Її мета — діагностика емоційного й ціннісного ставлення до себе дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Відповідно у нашому випадку робота з образами “хворої” та “здорової” дитини має допомогти здійснити м'яку, ненав'язливу діагностику сприйняття себе дітьми у контексті досліджуваного питання, а також — діагностувати їхні уявлення про здорову особистість і здоровий стиль життя.

Матеріали та обладнання: кольорові олівці, аркуш формату А4, зігнутий навпіл по горизонталі.

Тривалість: 15 хв.

Хід роботи

I етап

Педагог просить дітей розгорнути аркуш і на лівій його частині створити малюнок на тему “Здорова дитина” (“Здорова дівчинка” чи “Здоровий хлопчик”). Для виконання цього малюнка діти мають обрати лише три кольорові олівці. По завершенні вчитель просить записати збоку слова, якими можна охарактеризувати цю дитину (дати відповідь на запитання “Яка вона?”), і презентувати свій малюнок. По завершенні етапу використані олівці треба відкласти вбік.

Заувага. Якщо дитина відчуває труднощі при написанні, характеристики слід назвати усно.

II етап

Педагог просить дітей на правій частині аркуша створити малюнок на тему “Хвора дитина”. Для виконання цього малюнка теж треба обрати три олівці, але це мають бути такі кольори, якими ще не малювали. По завершенні роботи також треба збоку записати слова, якими можна описати цю дитину, й презентувати свій малюнок.

Використані олівці теж відкладають убік.

III етап

Діти мають закрити аркуш і на його титульному боці намалювати щось на тему “Я”. Для цього малюнка обирають лише три будь-які олівці із тих шести, якими виконували попередні два завдання. По завершенні збоку записують слова, якими можна охарактеризувати себе, і презентують свій малюнок.

IV етап

На заключному етапі підбивають підсумки.

Орієнтовний зміст запитань

- Яку дитину можна назвати здоровою і чому?
- Яку дитину називають хворою і чому?
- Як діти та дорослі можуть втратити своє здоров'я?
- Як повернути втрачене здоров'я?
- Що допомагає нам залишатися здоровими?

Методичний коментар. Окрім традиційного обговорення характеристик здорового стилю життя, що їх діти приписують здоровій/хворій дитині (“охайна, вмивається, чистить зуби, займається спортом, робить зарядку, багато гуляє на свіжому повітрі, їсть свіжі овочі та фрукти” / “багато часу грає на телефоні, не мие руки, їсть чипси, кашляє” тощо), додатковою цінністю даної методики є вибір кольорів під час третього етапу роботи. Мова йде про олівці, якими учні скористалися для виконання малюнка на тему “Я”: важливо, при створенні образу якої дитини учні послуговувалися ними — “здорової” чи “хворої”. Це вказує на свідому чи підсвідому оцінку дитиною як стану власного здоров'я так і ставлення до його збереження (ступінь усвідомлення буде проявлятися у відповідності коментарів дитини образу “Я” і тих кольорів, якими він виконаний).

Методика

“Повернення чарівного намиста здоров'я”

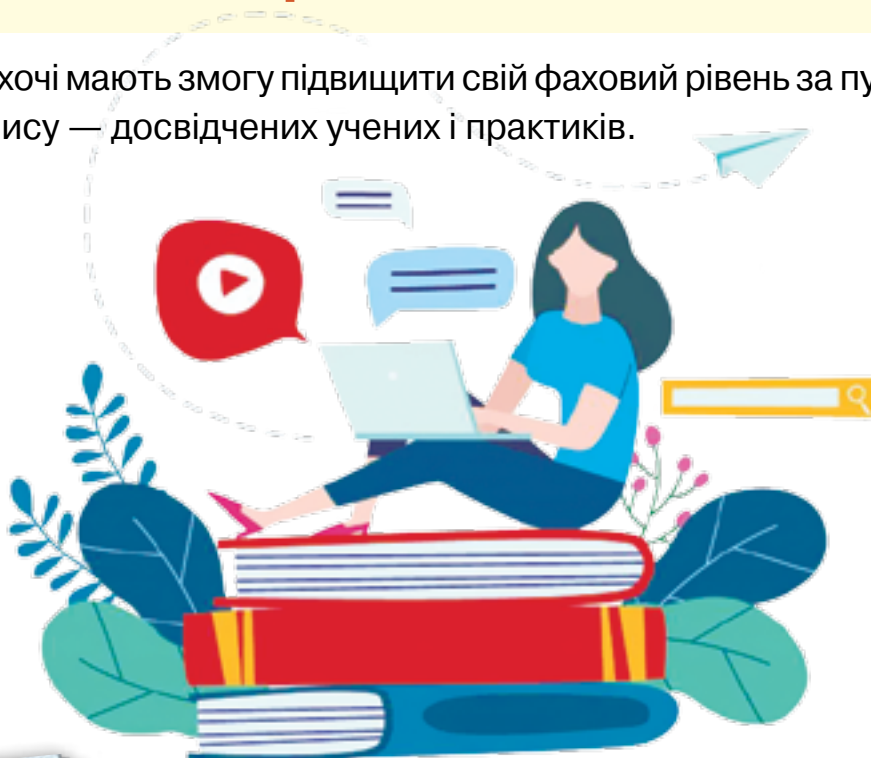
Арт-педагогіка має мультимодальну природу — у ній переплітаються різні види мистецтва і художньо-творчої діяльності. Як приклад можливостей використання арт-педагогічних технологій у процесі валеологічного виховання молодших школярів наведемо роботу над міні-циклом дидактичних казок Дмитра Фролова і Тетяни Зінкевич-Євстигнєєвої.

Матеріали та обладнання: кольорові олівці (або фарби), папір формату А4 (та А3 для групової роботи), кольоровий папір, кольоровий картон, ножиці, клей (за бажання — пластилін).

Бажаєте підвищити кваліфікацію?

Завітайте на сайт журналу *“Учитель початкової школи”*
upsh.com.ua

Відтепер усі охочі мають змогу підвищити свій фаховий рівень за публікаціями авторів часопису — досвідчених учених і практиків.

Переваги навчання онлайн:

- ✓ можливість самостійного вибору програми
- ✓ зручний для вас час навчання
- ✓ інтерактивні завдання
- ✓ можливість опановувати тему поетапно
- ✓ додаткові матеріали з теми

По завершенні навчання Ви отримаєте **СЕРТИФІКАТ**,
що підтверджує успішне підвищення кваліфікації

Охочі мають змогу оприлюднити власний творчий доробок
з опанованої теми й отримати **СВІДОЦТВО ПРО ПУБЛІКАЦІЮ**

З нами навчатися легко!

